

מיכתבים

לונדון מס' 3

עוד על ערים בעלות שמות זהים, אך המצוינות בארצות שונות (מיכתב בים", העולם הזה 29.6.88 והלאה). לכל הגיאוגרפים החובבים: לונדון הקנדית, זאת שבקירבת מפליהניאגרה, איננה התאומה היחידה של לונדון הגדולה, בירת בריטניה הגדולה.

מצוייה עוד לונדון אחת: עיירה קטנה במדינת אוהיו שבארצות-הברית, הידועה בבתי הישנים והנאים ובמכירות הפומביות של בני-בקר הנערות שם מדי שבוע זה 132 שנים ברציפות.

יצחק כוכב, אילת

דובדבן בבית לחם

עוד על בית-לחם האמריקאית (מיכתב תנים", העולם הזה, 29.6.88 והלאה). בית-לחם שבפנסילבניה, שנוסדה ב-1741 על ידי רוון גרמני שהפך להגמון הכנסייה המוראבית שוחרת התנ"ך, אחר ניקולאס לודוויג פון-צינצני דורף, איננה מרכז של תעשיית-פלדה בלבד. היא ידועה לא-פחות בזכות פסטיבל-באך השנתי שלה, שהדובדבן הקבוע שלו הוא השמעת המיסה בכרימינור של באך על-ידי מקהלת-היוקרה המקומית.

הדס שירי, תל-אביב

תורה מאוסטרליה

על טיב השרות של מחלקת-המנויים של העולם הזה. רצוף בזה הצ'ק עבור מנוי העולם הזה לשנה לאוסטרליה. בהודמנות זאת אני מרגישה חובה להודות לכם מקרב-לב על יחסכם האדיב וגילוי הרצון הטוב בכל פנייה שפניתי אליכם. סבלנותכם ואורך-הרוח שלכם ראויים למילת תודה ממני.

כרמלית קרלינר, מונטרייב, אוסטרליה

עליצות יתר

על התנהגותה של אורחת במסיבה אילתית (לילות ישראל", העולם הזה, 27.7.88).

ברצוני לנצל את ההודמנות של דיווח העולם הזה על פתיחת מעודן ספיראל באילת ולהתנצל

אורחת עצמון מעט מעבר למידה

לפני הדוגמניות, שלהן אולי הפרעתי במהלך התצוגה בהערותיי. יכול להיות שבעליצות-יתר נסחפתי מעט מעדי למידה. ענת עצמון, תל-אביב

כתובת המערכת

קוראים המבקשים לכתוב למערכת העולם הזה מתבקשים לדייק בכתובת המערכת: רחוב גורדון 3, תל-אביב, מיקוד — 63458. בשעת הצורך ניתן גם לפנות בטלפון — 232262 (03), בקפסימיליה — 245242-3*972. מזוי 2009, ובטלפק — RMYM IL 341667.

(המשך מעמוד 3)

שונה בציבור לפני חברי האיגוד המיקצועי של מוכרי-העיתונים בצרפת, שגם אז לא שפר חלקם, בדיוק כמו זה של חבריהם למיקצוע ב-1988, כא שר יריית תל-אביב נלחמת בהם ברחוב אלנבי (וגם ברחובות האחרים) והורסת את דוכניהם-המכירי שלהם, הנחשבים כעיניה למטרד. רחמים טוריני, תל-אביב

השיר שחשף צפונות

עוד על שירו של דרוויש (הסערה סביב השיר", העולם הזה 6.4.88 והלאה).

שירו של מחמוד דרוויש עשה חסד עמנו בכך שחשף בקירבנו מידה של העמדת-פנים, של צביעות חסודה, שלא היינו מעלים על דעתנו כי היא קיימת בנו אלמלא פורסם. לפתע התברר כי אם רק תגרר קימעה את איש-השמאל המצוי, את המתקדם והנאור בעיני עצמו, תגלה כי מקוננת בו נפש של איש ישראל השלמה.

שיכבת הטיח המסתירה זאת מורכבת ממידה גרושה של רמיה עצמית והונאת-הזולת, שהיתה

עורכת ישרון שחור על נבי לבן

אולי מודעת ואולי לא, אך מעתה היא חשופה לעין כל. בין השאר נחשפת היא כ"עונש" שהטיר לה עורכת חדרים (אביב 1988), הלית ישרון, על מחמוד דרוויש, כשביטלה את המדור שהועידה לחמשת שיריו.

כשקורא מחמוד דרוויש "להולכים בין המילים הפורחות", לצאת "מארמתנו, מחופנו, מימנו", קורא הוא לעשות את אשר השמאל דורש כל הזמן: שישראל תצא מן השטחים הכבושים.

בתודעתו של דרוויש קיימות שתי מדינות שמאחת מהן הפלסטינית, קורא הוא לנו לצאת. אך בתודעת השמאל הישראלי — בחלקו הגדול — קיימת רק ישראל השלמה. לכן כל-כך טיבעי בעיניה של ישרון להבין את השיר כאילו קורא הוא לנו לצאת מארצנו.

אם קשה היה להבין זאת בטרם פירש המשורר את שירו, הרי לאחר שכתב בפירושו, בעיקבות ההתרגשות שאחזה במשורר-השמאל, כי "הישר-אלי בודה את הפלסטיני המייחד לישראל את אשר ייעד הישראלי עצמו לפלסטיני", ראוי היה לאדם שעיסוקו בשירה לעצור קימעה ולשאל עצמו: האמנם ברי לי כי אין אני מייחס לדרוויש את אשר אני חש כלפיו?

על מה שמנחה את התגובה ההיסטרית לשירו של הפלסטיני, הזועם בצדק על עוול אשר מער ללת ישראל לעמו, אפשר ללמוד מן הטיעון השיקרי עד לתמיהה: כי משוררה של ישראל "מחו והוקיעו... ולא קם בהם אחד שכתב שיטנה". ובכן, אלתרמן, אצ"ג, חיים גורי, רק "מחו והוקיעו", מעולם לא שרו את שירת-ההתנכרות לעם הפלסטיני, מעולם לא תמדו בגלוי את ארמתו תוך התעלמות מעצם קיומו. יתכן שהם לא קראו לו "לצאת" מישראל השלמה, כי הם אף לא ראו אותה. לגברים "כיצר העיר" היתה פשוט ריקה מאדם וזה נבזי אף יותר מאשר לקרוא לעם קיים לקום ולצאת.

אכן צודק דרוויש בכתבו, בפרוזה פשוטה, כי הקריאה לשלום מותנית בהכרה בזכויות ובמציי-אות הפלסטינית, אך מבחינתה של התודעה הישראלית, גם בשמאל, כי שהתגלה, וזהו קריאה לתדול מלהתקיים. כך הבינה גם ישרון את שירו של דרוויש והרברים כתובים, שחור על גבי לבן. מתתיהו סלר, הכנסת, ירושלים

קניא י"י

הירדני ניהל אז תעמולה אנטי-אש"פית קיצונית. למראית-עין, היה זה צריך להיות הרגע הגדול של האופציה הירדנית.

את מסקנת החקירה שלי מסרתי לקוראי העוד גם הנה עם שובי. הייתי מוסר אותה ברצון גם לראשיה-המשלה, שימנעו פרס, ולשרה-החוזן יצחק שמיר.

למרבחה הצער, לא הוזמנתי כדי לדנוח על רשימי.

וזהי עובדה שכמעט לא תיאמן: אחרי שנסעתי לירדן בהיתר ממשלת-ישראל, ובעיקבות התערבות של ראשיה-המשלה, לא מצא ראשיה-המשלה לנחוז לשמוע מפיי — הישראלי ששהה בירדן שבוע, ושקיים שם מאות שיחות — את התרשי מותי.

איש לא היה מעוניין לשמוע. וזה כשלעצמו אומר הרבה.

חלום

באספמיה

כפי שכתבתי או בהעולם הזה. האופציה הירדנית אינה קיימת.

גם החסידים הגדולים ביותר של המלך, וגם פקידיו הבכירים, טרחו להסביר לי ארוכות, בצדק רה עניינית ומנומקת. שהאופציה הירדנית המפורסמת נוגדת את האינטרס הבסיסי של ירדן ושל השושלת ההאשמית. הצורה שבה מוצגת האופציה הירדנית בישראל — פשרה טריטורייאלית, סיפוח חלקים של הגדה המערבית ורצועת-עזה לישראל, השארת ירושלים המיוחדת כבירת ישראל, השארת ההתנחלויות וכו' — היא חלום באספמיה.

אחת הבעיות של העולם הזה היא שהוא כמעט תמיד צודק בהערכותיו. זה נאמס, זה מר-גיו רבים.

למשל: השבוע ביכו הכל את האופציה הירדנית. המלך חוסיין שם לה קץ, אחת ולתמיד. ערה שלמה של פרשנים בכל כליה-התיקורת שפכו רבבות מילים. איך זה קרה? מדוע זה קרה? מה פתאום?

לך, כקורא העולם הזה, אין כל חידוש במאורע עות אלה. כי מאז 1967 טען העולם הזה, כמעט מדי שבוע: האופציה הירדנית כלל אינה קיימת. ואת לא היתה קביעה אידאולוגית, כפי שהיה נרמה לרבים. זה היה פרי של ניתוח אובייקטיבי של מהות הממלכה הירדנית והמישטר השולט בה, מהות הבעייה הפלסטינית ומהות הכוחות הפועלים בשטח.

לכן לא הופתענו השבוע.

ביקור

בעמאן

לפני שנתיים החלטנו כי לניתוח שלנו חסר מימד חשוב: הכרה בלתי-אמצעית של המציאות בירדן עצמה. לכן ביקשתי מן השילטון הירדני את הרשות לבקר בירדן. אחרי שהשגתי אותה, יצאתי רשות דומה גם מממשלת-ישראל, כהתיאם לחוק. ירדן היא מבחינה רשמית ארץ-אויב, בניגוד ללוב, למשל.

זכיתי באישור זה בעיקבות התערבותו של ראשיה-המשלה דאז, שימנעו פרס. היו שיחתי לכן מניעים שונים ומתוחכמים. אך היא נבעה אך

אולם אם מקווה שימנעו פרס כי שיקולים אלה יביאו, כסופו של דבר, את המלך לכלל החלטה לפתוח במשאומתן נפרד — הוא שבוי בידי אשליה מסוכנת, העלולה לשכשך את חשבונותיו. המלך לא ילך למשאומתן לבדו. אין הוא רוצה בכך. אין הוא גם מסוגל לכך. כל מהלכיו של המלך חוסיין מוכתבים על-ידי הגיאוגרפיה והדמוגרפיה של ממלכתו. והם אומריים לו בהגיון של ברזל: משאומתן נסרד עם ישראל, בלי אש"ף, סירדשו התאברות.

"ויאמר המלך" (הגורדון", 12.3.86) התאברות

יש דברים שאפשר ללמוד אותם מספרים וממאמרים, מנאומים פומביים ומהחלטות של ועידות. יש דברים שאפשר ללמוד אותם רק ממגע אישי עם בני-אדם, גרולים וקטנים, החל בשרי-המשלה וכלה בנהגיימוניות ובמלצרים.

רק כאשר יש ההבנה הבלתי-אמצעית הזאת, הנובעת ממגע עם בני-אדם, ניתן להבין את הצופן החבוי בנאומים ובהצהרות. זה יכול היה גם לנמוע "הפתעות" עתים לבקרים לפרשנים ולפרופסורי רים, שלא לדבר על שרותי-מדועין.

מה שקרה השבוע בעמאן היה מובן מאליו, וצריך היה להיות מובן מאליו לכל מי שמבין את ירדן ואת הבעייה הפלסטינית. אם מישהו טוען שהופתע, הרי הוא מעיד על עצמו שאינו מבין דבר בעניין.

אך מי שטעה — טיבעי שיתרגו על מי שצדק. לכן אני חושש שהשבוע לא רכש לעצמו העולם הזה הרבה ידידים חדשים בקרב חסידי האופציה הירדנית.

ורק מתמיכתו של פרס בחופשיה-עיתונות, ועל כך הורינו לו פומבית.

הגעתי לירדן בלי כל ריעות קדומות. ניקיתי את הכרתי מכל התפיסות הקודמות, והנחתי לעצמי להתרשם ממה שאני רואה ושומע.

במשך שבוע שהיתי בירדן — בעמאן, בעקבה ובפטרה — ושוחחתי עם מירב האנשים, מכל הסוגים. ירדנים ופלסטינים. גברים ונשים. בדי אים ועירוניים. אנשי-שילטון וספקנים. שרים ירדניים וחברי הוועדה-הפועל של אש"ף. (עם אבר ג'יהאד דיברתי במטוס מקאהיר לעמאן.) בכל מקום הופעתי כעורך עיתון ישראלי, בשמי המלא.

זה היה קורס מרובו, ששום ישראלי אחר לא עבר אותו. (הישראלי היחיד שעבר ממלול דומה היה אמנון קפליוק, אך הוא בא כשליח עיתון צרפתי וכאורח צרפתי.)

למרות שהכנתי את הנסיעה הזאת במשך חודשיים מראש, היא יצאה — כמיקרה — לפועל ברגע סוער ביותר בתולדות ירדן. זה היה כמה ימים אחרי נאומו הגדול של המלך חוסיין, שבו ביטל את החסם שלו עם יאסר ערפאת. השילטון